

BOLJUNEC - SLOVENSKI NEKOČ IN DANES

Boljunc, po domače B'lunc, je vas na skrajnem severnem robu Istre (v Italiji), nahaja se v Bregu, v občini Dolina, v deželi Furlaniji Julijski Krajini. **Večina prebivalcev je slovenske narodnosti**. Vas leži v centru občine, pod gričema sv. Mihaela in Malim Krasom. Prva omemba vasi sega v 13.stoletje.

To prijazno, lepo, veliko vas, je skupina Spoznavajmo svet in domovino obiskala 28. novembra 2023. Obisk nam je pripravil g. **Germano Švara**, moj dolgoletni znanec, lahko rečem tudi prijatelj. Vodenje je prijazno sprejel g. **Stojan Glavina**. Srečali smo se v **Sprejemnem centru, v stavbi Gledališča F. Prešerna**. Iz njunega predstavljanja smo zvedeli, da imata kraj in okolica **tisočletno preteklost** in materialne dokaze za to. Skozi Boljunc je potekal **starodavni rimski vodovod**, ki je oskrboval z vodo Trst. Del tega vodovoda je v dolini Glinščice (Klinščice). V samem kraju pa je lastnik ene izmed hiš pri prenovi naletel na **delček vodovoda, ki ga je zaščitil s steklenim pokrovom**, tako da smo si ga lahko ogledali. Sprehodili smo se po **glavnem trgu – Gorici**. Vaščani so ga uredili in na njem se odvijajo vsi pomembni dogodki in stari običaji: **Maj - postavljanje Mlaja**, to je jelkin drog in borova krona, na katero obesijo limone in pomaranče. Na ta dan **postanejo fantiči polnoletni, moški**. »Lučanje«, pa se odvija v decembru, na štefanovo. **Dekleta** na ta dan lučajo jabolka proti svojim fantovskim simpatijam. Lučanje se spremeni v splošno zabavo. Ob robu trga je **na srenjski hiši plošča posvečena padlim sovaščanom v 1. svetovni vojni**. V istem nizu je tudi **rojstna hiša skladatelja Frana Venturinja**. Sredi trga je v krogu, na obodu zapisana **boljunska himna**. V krogu so še ploščice, ki so postavljene v **spomin umrlim v taboriščih**. Vas je imela **vedno dovolj vode**. Ob njej so uredili kamnito perišče. V njem so ženske **prale perilo bogatim tržaškim družinam**, vse do 70-ih let 20.stol.. Tako so prispevale pomembna sredstva v družinsko blagajno. Znano je, da so prale tudi nekaterim ubogim, ki niso mogli plačati njihovega dela, ker so bile usmiljenega srca. Na rečici in potokih **je bilo tudi veliko mlinov**. Od nekdanj so **gojili oljke**. **Na ogled** so zlasti **kamnita kolesa** in nekateri deli **torkel**. Sprehod smo nadaljevali **do cerkve sv. Janeza Krstnika**. Najprej nas je pozdravil **zvonik s stolpno uro**. Cerkev sama je mogočna, iz **17.stol.**. Na srenjskem sedežu smo si **ogledali tudi star urin mehanizem, ki ga je uspel popraviti g. Rajko Maver**. Ogled kraja smo zaključili pri **spomeniku padlim borcem iz 2. svetovne vojne**, za katerega vzorno **skrbi vaška mladina**.

V vasi deluje od 2. polovice 19.stol. **slovenska šola** (S prekinitvijo v času fašizma).

Srenja (agrarna skupnost) je izdala knjigo **Nekoč je obstajal Boliunz, v kateri so objavljena slovenska ledinska imena**, ki pričajo o **stoletja dolgi prisotnosti Slovencev v Bregu**. Vse pohvale avtorjema: **Silvesteru Metliki in Stojanu Glavini**.

V vasi delujejo številna društva: SKD France Prešeren, Društvo za vrednotenje krajevne zgodovine, Mladinski dom, D Opla, Srenja, Fantje pod latnikom, Zveza borcev; pevski zbori, Cerkveni ŽPZ, Mladinski PZ, MPZ. Vsi skrbijo, da se ohranja slovenska beseda in starodavni običaji.

Veliko smo izvedeli in prijetno smo se počutili med prijaznimi gostitelji. Hvala jim.

Zapisa Marija Gaberšnik, mentorica skupine SSD.

